

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

โดยที่ประเทศไทยได้มีการตราพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546 ซึ่งมีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 22 ธันวาคม พ.ศ. 2546 มีเจตนารมณ์เพื่อรองรับสิทธิของบุคคลซึ่งเป็นพยานในคดีอาญาให้ได้รับความคุ้มครอง การปฏิบัติที่เหมาะสมและค่าตอบแทนที่จำเป็นและสมควรจากรัฐ และเพื่อเพิ่มความคุ้มครองพยานให้สอดคล้องกับบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย อีกทั้งพยานมีความสำคัญยิ่งต่อการพิสูจน์ความจริงในทางอรรถคดี เป็นเหตุให้เกิดผลเสียต่อกระบวนการยุติธรรม ดังนั้นจึงเห็นความสำคัญในการตราพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา และพระราชบัญญัติดังกล่าวให้ความหมายของ “พยาน” โดยจำกัดเฉพาะพยานบุคคลซึ่งจะมาให้ถ้อยคำต่อพนักงานสืบสวนคดีอาญา พนักงานสอบสวนคดีอาญา พนักงานผู้มีอำนาจฟ้องคดีอาญาและศาล รวมทั้งพยานผู้เชี่ยวชาญ ยกเว้นจำเลยที่อ้างตนเองเป็นพยาน รวมถึงสามี ภรรยา ผู้บุพการี ผู้สืบสันดาน หรือบุคคลอื่นที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดของพยาน เช่น เป็นญาติสนิท หรือผู้ให้การอุปการะ เป็นต้น บุคคลดังกล่าวจึงเป็นผู้ที่จะได้รับความคุ้มครองด้วยเช่นเดียวกับพยาน แต่ต้องมีการร้องขอให้ความคุ้มครองและบุคคลเหล่านี้ต้องยินยอมให้คุ้มครอง¹ จะเห็นได้ว่าพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานนี้เน้นให้ความคุ้มครองเฉพาะแต่พยานคดีอาญาเท่านั้น ไม่รวมถึงพยานบุคคลในความผิดอื่นๆ ที่มีความสำคัญในคดีเช่นเดียวกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งคดีการเลือกตั้งเนื่องจากประเทศไทยปกครองแบบประชาธิปไตย โดยมีการเลือกตั้งทั้งระดับชาติและระดับท้องถิ่น ซึ่งในการเลือกตั้งแต่ละครั้งจะพบว่ามี การแข่งขันระหว่างผู้สมัครรับเลือกตั้งขณะเดียวกันความรุนแรงนั้นเป็นความผิดต่อชีวิต ความผิดต่อร่างกาย ตลอดจนความผิดต่อเสรีภาพ นอกจากนี้ในการเลือกตั้งยังมีประเด็นของการกระทำผิดเกี่ยวกับการทุจริตการเลือกตั้งซึ่งมีความผิดที่ส่งผลต่อการเพิกถอนการเลือกตั้ง และหากมีการทุจริตการเลือกตั้งกระบวนการยุติธรรมก็จะต้องดำเนินการ โดยคณะกรรมการการเลือกตั้ง โดยอาศัยอำนาจ

¹ พระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546. มาตรา 7 และมาตรา 11.

ตามระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้งว่าด้วยการสืบสวนสอบสวนและการวินิจฉัยชี้ขาด พ.ศ. 2554 สำหรับคดีเลือกตั้งเพื่อเอาผิดผู้ทุจริตการเลือกตั้ง พยานบุคคลถือเป็นตัวแปรสำคัญที่จะนำไปสู่พยานหลักฐานเอาผิดการทุจริตการเลือกตั้ง โดยเฉพาะการซื้อสิทธิขายเสียงในการเลือกตั้ง ซึ่งมีทั้งทางอาญาอันได้แก่ โทษปรับและโทษจำคุก อีกทั้งการลงโทษทางปกครอง คือ การเพิกถอนสิทธิต่างๆ พยานบุคคลจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งเพราะพยานบุคคลถือเป็นประจักษ์พยานที่สามารถนำไปสู่การใช้พิสูจน์ความผิดของการเลือกตั้งที่ส่งผลกระทบต่อการเพิกถอนการเลือกตั้ง แต่ในทางปฏิบัติกลับพบว่าพยานบุคคลในคดีทุจริตการเลือกตั้งจะไม่ค่อยให้ความร่วมมือในการเข้ามาให้ข้อมูล หรือพยานมักจะกลับคำให้การรวมไปถึงบางคนหลีกเลี่ยงไม่ว่าจะโดยเจตนา หรือไม่เจตนาที่ตามด้วยเกรงว่าหากตนมาเป็นพยานจะไม่ได้ได้รับความปลอดภัยรวมถึงครอบครัว หรือผู้ใกล้ชิด หรือในบางกรณีเมื่อพยานให้การในชั้นตำรวจแล้ว บางครั้งก็ไม่กล้ามาเป็นพยานในชั้นศาล อาจจะเป็นเพราะผู้ถูกกล่าวหาในคดีเลือกตั้งใช้วิธีการปิดปากพยานโดยให้เงินหรือทรัพย์สิน หรือประโยชน์อื่นใด ซึ่งพยานพอรับได้โดยแลกเปลี่ยนกับการไม่มาเป็นพยานในชั้นศาล หรือการที่ตนไม่เป็นพยานอาจเกรงว่าตนเอง หรือครอบครัว หรือผู้ใกล้ชิด ได้รับความเดือดร้อน

แม้ว่าการดำเนินกระบวนการยุติธรรมการเลือกตั้งที่มีระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้งว่าด้วยการสืบสวนสอบสวนและการวินิจฉัยชี้ขาด พ.ศ. 2554 เป็นแนวทางให้เจ้าพนักงานถือปฏิบัติ แต่ระเบียบดังกล่าวก็ไม่ปรากฏว่ามีการกำหนดมาตรการสำหรับสร้างความเชื่อมั่นให้กับพยานบุคคลที่ให้ความร่วมมือเพื่อสอบปากคำ หรือให้ความร่วมมือเกี่ยวกับข้อมูลต่างๆ ที่เป็นประโยชน์แก่คดีการเลือกตั้ง และจากการศึกษาระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้งว่าด้วยการสืบสวนสอบสวนและการวินิจฉัยชี้ขาด พ.ศ. 2554 นี้ ผู้เขียนพบว่า มีประเด็นปัญหาที่เกิดขึ้น ดังนี้

1) การใช้พระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546 กับพยานคดีเลือกตั้ง

เนื่องจากการกระทำความผิดเกี่ยวกับการเลือกตั้งนั้นนอกจากจะมีโทษทางปกครองที่สั่งให้เพิกถอนการเลือกตั้งและผู้กระทำความผิดยังได้รับโทษทางอาญา ในกรณีดังกล่าวนี้พยานในคดีเลือกตั้งนั้น สามารถจะขอความคุ้มครองตามพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546 ได้หรือไม่

2) การใช้มาตรการให้ความคุ้มครองพยานคดีเลือกตั้ง

ตามระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้งว่าด้วยการสืบสวนสอบสวนและการวินิจฉัยชี้ขาด พ.ศ. 2554 ข้อ 9 ที่กำหนดให้ผู้ทำคำร้องต้องระบุถึงบุคคลและหลักฐานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง และเมื่อคณะกรรมการสืบสวนสอบสวนได้รับคำร้องแล้ว จะดำเนินการสืบสวนสอบสวนหาข้อเท็จจริงซึ่ง

นอกจากจะได้รับข้อเท็จจริงจากผู้ร้องและผู้ถูกร้องแล้ว คณะกรรมการสืบสวนสอบสวนจะต้องสืบสวนสอบสวนหาข้อมูลจากบุคคลที่ผู้ร้องอ้างมา ดังนั้น บุคคลที่จะมีลักษณะตามความหมายของพยานบุคคล หรือบุคคลที่มาให้การต่อศาลด้วยวาจา คือ บุคคลที่ผู้ร้องได้ระบุไว้ในรายการคำร้องที่เสนอต่อสำนักงานคณะกรรมการเลือกตั้งประจำจังหวัด ประเด็นการให้ความคุ้มครองความปลอดภัยแก่พยานนี้ จำเป็นต้องขยายความถึงบุคคลที่ใกล้ชิดพยานบุคคลหรือไม่ เนื่องจากในทางปฏิบัติเห็นได้ว่าการข่มขู่ หรือคุกคามนั้นมิได้กระทบเฉพาะตัวของพยานเท่านั้น แต่กลับส่งผลร้ายต่อบุคคลที่ใกล้ชิดด้วย จึงเป็นเหตุผลที่ควรกำหนดให้ให้ความคุ้มครองความปลอดภัยแก่บุคคลที่ใกล้ชิดกับพยานด้วย ซึ่งการที่จะกำหนดว่าจะคุ้มครองถึงระดับไหนคงต้องให้พยานเป็นผู้ระบุไว้อย่างชัดเจน โดยคำนึงถึงความรุนแรงของการกระทำความคิด ควรจะกำหนดระยะเวลาเริ่มต้นและสิ้นสุดในการให้ความคุ้มครองอย่างไร การกำหนดระยะเวลาเริ่มต้นและสิ้นสุดในการให้ความคุ้มครอง จึงสามารถกระทำได้อย่างชัดเจน

จะเห็นได้ว่า กระบวนการสร้างความมั่นใจให้กับบุคคลผู้มาให้ข้อเท็จจริง อันเป็นประโยชน์ต่อการพิสูจน์ความจริงในกระบวนการยุติธรรมคดีการเลือกตั้งนั้นยังไม่ได้มีการบัญญัติเป็นกฎหมายอย่างชัดเจน ส่งผลให้เกิดปัญหาในอนาคตที่จะไม่มีใครให้ความร่วมมือกับคณะกรรมการการเลือกตั้งในการมาเป็นพยาน จากประเด็นที่กล่าวมาข้างต้นเห็นได้ว่าปัจจุบันประเทศไทยยังคงมีความบกพร่องในการคุ้มครองพยานบุคคลคดีเลือกตั้ง เนื่องจากการคุ้มครองพยานบุคคลตามพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานบุคคลในคดีอาญา พ.ศ. 2546 นั้น ไม่ครอบคลุมถึงพยานบุคคลคดีเลือกตั้ง อีกทั้งระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้งว่าด้วยการสืบสวนสอบสวนและการวินิจฉัยชี้ขาด พ.ศ. 2554 ไม่ได้กำหนดมาตรการคุ้มครองพยานคดีเลือกตั้ง จึงสมควรที่จะศึกษาแนวทางแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น เพื่อเป็นช่องทางหนึ่งที่จะทำให้การเลือกตั้งตามระบอบประชาธิปไตยเป็นอย่างถูกต้องและเป็นธรรม

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาความเป็นมา แนวคิดการคุ้มครองพยานบุคคล และความสำคัญของพยานบุคคล
2. เพื่อศึกษาหลักเกณฑ์การคุ้มครองพยานตามพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546 และระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้งว่าด้วยการสืบสวนสอบสวนและการวินิจฉัยชี้ขาด พ.ศ. 2554
3. เพื่อศึกษาปัญหาที่เกิดขึ้นกับการคุ้มครองพยานบุคคลในคดีเลือกตั้ง
4. เพื่อศึกษาวิเคราะห์แนวทางแก้ไขปัญหา และสร้างความมั่นใจให้กับบุคคลผู้มาให้ข้อเท็จจริง อันเป็นประโยชน์ต่อการพิสูจน์ความจริงในกระบวนการยุติธรรม

1.3 สมมติฐานของการศึกษา

ปัจจุบันพยานบุคคลคดีเลือกตั้งยังไม่ได้รับความคุ้มครองทั้งที่พยานมีความสำคัญยิ่งต่อการพิสูจน์ความจริง ส่งผลเสียต่อกระบวนการยุติธรรมในการเลือกตั้ง จึงควรกำหนดกฎหมายให้ชัดเจน เพื่อให้ความมั่นใจแก่ผู้ที่จะเข้าให้ข้อมูลอันเป็นประโยชน์ต่อคดี

1.4 ขอบเขตของการศึกษา

ศึกษาหลักเกณฑ์การคุ้มครองพยานในคดีอาญาตามพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546 และระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้งว่าด้วยการสืบสวนสอบสวนและการวินิจฉัยชี้ขาด พ.ศ. 2554

1.5 วิธีดำเนินการศึกษา

ศึกษาโดยเอกสาร (Documentary Research) จากตำรา บทบัญญัติกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ บทความในวารสาร วิทยานิพนธ์ งานวิจัย ข้อมูลในระบบอินเทอร์เน็ต และกฎหมายต่างประเทศ

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบถึงความเป็นมา แนวคิดการคุ้มครองพยานบุคคล
2. ทำให้ทราบถึงหลักเกณฑ์การคุ้มครองพยานตามพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546 และระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้งว่าด้วยการสืบสวนสอบสวนและการวินิจฉัยชี้ขาด พ.ศ. 2554
3. ทำให้ทราบปัญหาที่เกิดขึ้นกับการคุ้มครองพยานบุคคลคดีเลือกตั้งในปัจจุบัน
4. ทำให้ทราบถึงแนวทางแก้ไขปัญหา และนำไปสู่การแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายต่อไป